

ALT VE ÜST SOSYO - EKONOMİK DÜZEYDEKİ DOKUZ YAŞ ÇOCUKLARININ YARATICILIKLARINI ETKİLEYEN BAZI FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Doç. Dr. Mine MANGIR*
Dr. Neriman ÇAĞATAY - ARAL*

Giriş

Günümüz insanı sürekli değişimin ve rekabetin egemen olduğu bir dünyada yaşamını sürdürmek zorundadır. Böyle bir ortamda yaşayan bireyin, karşılaştığı sorunlara çözüm yolları bulabilmesi, yaratıcı düşüncenin geliştirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Toplumun ve insanlığın gelişmesinde önemli yer tutan ve insanın belirli bir yeteneğini ifade eden yaratıcılık doğuştan getirilen gizil bir güç olarak ifade edilebilir. Her çocukta yaratıcı olma yeteneği bulunmakta ise de yaratıcılığın sürekliliği, derecesi ve ortaya çıkışı bireyden bireye farklılık göstermektedir. Kendine özgü yaratıcılığı sayesinde çocuk, olayları kendisine göre yorumlayarak ve anlatımda kendine has kelime, ses, fikir, hareket, çizgi ve renkler kullanarak iç dünyasını yansıtmaktadır. Yaratıcılık, bir ürün değil, bir süreçtir ve belli bir amaca yönelik olan yaratıcılık süreci sonucunda, genellikle, sözel ya da sözel olmayan, somut ya da soyut değişik bir nesne ya da düşünce ortaya çıkmaktadır. (Hakbilen 1979, Koberg ve Bagnall 1981, Binbaşıoğlu 1982, Davaslıgil 1989).

Yaratıcılık, esneklik; çok yönlü düşünme, duyarlılık; çevreye, insanlara, karşılaşılan yeni duruma karşı uyanık ve ilgili olma, akıcılık; rahat, çabuk ve bağımsızca düşünebilme ve hareket edebilme, orijinallik; farklı ve değişik sonuçlara varabilme gibi özellikleri içermektedir (Samarçay 1983, İncesulu 1987).

Son zamanlarda çok önemli bir nitelik sayılan yaratıcılığın, bireyin içten gelen, kendiliğinden beliren orijinal tepkilerine çok bağlı olduğu anlaşılmıştır. Günlük hayatta gelenek ve görenekler, içten gelen orijinal davranışların gelişimini sınırlamakta ve çocuklardaki yaratıcılık belirtilerini

(*) A. Ü. Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı.

keşfetmeyi zorlaştırmaktadır. Yaratıcı olabilmek için herşeyden önce bireyin kendisine güven duyması, çalışacağı alan hakkında temel teknik bilgilere sahip olması, bağımsızca düşünebilmesi, kimi zaman alışılmış kalıpların ve kuralların dışına çıkabilmesi ve kendisine, yeteneklerini sonuna kadar kullanabileceği ortam ve özgürlüğün sağlanmış olması gerekmektedir (Moreno 1982, Baymur 1983, San 1985).

Çocuklardaki yaratıcılık yeteneğini geliştirebilmek için erken yaşta eğitime başlamak, yaratıcılıkta etkin bir şekilde rol oynayan duyuları eğitmek ve geliştirmek gerektiği söylenebilir. Çocuk duyuları aracılığıyla çevresini keşfeder, duyar ve algılar. Çocuğun çevresini algılamasına, gözlemesine ve gözlemlerini değerlendirmesine fırsat verilmeli, çocuklarla konuşarak, tartışarak yaratıcılıklarını geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır. (Hakbilen 1979, Ulcay 1985).

Yaratıcı davranışlar algıların, duyuların özellikle de görme duyusunun, duyarlılığın bir uyum içinde eğitilip geliştirilmesi sonucu ortaya çıkabilmektedir. Yaratıcı yeteneğin kullanılmaması, değişime, hıza, yenileşmeye ayak uyuduramama gibi uyum problemlerini paralelinde getirmekte ve davranışlarda karmaşıklık yaratmaktadır (Yakıcı 1986).

Ergenlik dönemine ait sorunların henüz görülmediği ilkökul döneminde somut düşünceden soyut düşünceye geçişin temelleri atılmakta, çocuk hayalle gerçeği daha kolay ayırtedebilmekte ve doğayı, çevreyi, olayları inceleyici bir gözle araştırmaktadır. Bu dönemde, çocuğun duygusal ve düşünsel (zihinsel) yaşamı giderek karmaşılaşmakta ve okulun, toplumun, kültürün etkileri kendini belli etmeye başlamaktadır (San 1979, Yörükoğlu 1989).

İlkokul döneminde, çocukların yaratıcılıklarındaki değişmeler altı - dokuz ve dokuz - oniki yaş dönemi olmak üzere iki grub halinde incelenmektedir. Altı - dokuz yaş döneminde, çocuğun el becerisi artmakta ve daha karmaşık yaşantıları ifade etmek istemektedir. Dokuz - oniki yaşlar arasındaki çocuk ise bazı psikolojik özelliklerini yaratıcı etkinliklerine yansıtmaktadır (San 1979).

İlkokul dönemindeki çocuklarda yaratıcılığı saptayabilmek için sınır yaş olarak ileri sürülen dokuz yaş grubu çocuklarının araştırma kapsamına alınması; çocuklardaki yaratıcılığın saptanması, yaratıcı özelliklerin geliştirilmesi, yaratıcılığı engelleyen faktörlerin tespit edilerek önerilerde bulunulması ve bu konunun araştırılması uygun görülmüştür.

Çocukların yaratıcılığında sosyo - ekonomik düzeyin etkili olup olmadığını vurugulamak amacıyla uç noktalar araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada alt ve üst sosyo - ekonomik düzeydeki dokuz yaş çocuklarının yaratıcılıklarının saptanması, yaratıcılıkları arasında fark bulunup bulunmadığının, ayrıca cinsiyetin, doğum sırasının, okul öncesi eğitim alıp almamasının, kardeş sayısının, anne - baba yaşının,

anne - baba eğitim düzeyinin, annenin çalışıp çalışmamasının ve baba mesleğinin yaratıcılıkta etkili olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırma, Ankara il merkezinde alt ve üst sosyo - ekonomik düzeyden seçilen semtlerdeki ilkokulların üçüncü sınıfına devam eden dokuz yaş grubu çocuklar üzerinde yürütülmüştür. Alt sosyo - ekonomik düzey için Hasan Özbay, Aktepe ve Derbent ilkokulları, üst sosyo - ekonomik düzey için Çankaya, Dr. Reşit Galip ve Ahmet Vefik Paşa ilkokulları araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan okullardan, alt ve üst sosyo - ekonomik düzeylerden eşit sayıda kız ve erkek öğrenci olmak üzere doksanar denek alınmış ve örneklem yüzseksen olarak belirlenmiştir. Araştırmada, çocukların zihinsel seviyelerini belirleyerek eşitlemek amacıyla "Goodenough İnsan Çiz Zeka Testi", çocuk ve ailesi hakkında genel bilgileri elde edebilmek için "Genel Bilgi Formu" ve çocukların yaratıcılık seviyelerini saptayabilmek için "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi" kullanılmıştır. Araştırma 1988 - 1989 öğretim yılının ikinci döneminde yapılmıştır.

Araştırmada homojen bir grup oluşturabilmek amacıyla dokuz yaşında olma, herhangi bir özürü bulunmama, sınıfta kalmamış olma, parçalanmamış ailelerden gelme ve birinci dönem karnesi notları arasında başarısız notunun bulunmaması koşullarını sağlayan çocuklar araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen çocukların yaratıcılıklarını resimleme yoluyla daha kolay ifade edebileceği düşünülerek "Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin Şekil Formu A" yaratıcılığı ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

Bu test, Torrance (1966) tarafından geliştirilmiş olan projektif bir testtir. Test edilen deneğe test uzmanı bir resim ya da belirsiz bir uyaran vererek orada ne gördüğünü ve daha sonra neler olacağı konusunda ne düşündüğünü sormaktadır. Projektif testler bireye bilinç dışı düşüncelerini, isteklerini ve korkularını açığa vurması için imkan tanımaktadır (Sungur 1988, Torrance 1988)

Torrance Yaratıcı Düşünme Testi anaokul seviyesinden üniversite düzeyine kadar olan yaş gruplarında uygulanmaktadır. Test sözel ve resim formları olmak üzere iki ayrı paralel formdan oluşmaktadır. Her iki test formunu da anaokulundan üniversite son sınıflara kadar uygulama olanağı ve normu bulunmaktadır. Ek bir çalışmayı gerektirmeyen kağıt kalem testinden ibaret olan bu testlerin sözel formu soru sorma (asking), sebepleri tahmin etme (guess causes), sonuçları tahmin etme (guess consequences), ürün geliştirme (product improvement), alışılmadık dışındaki kullanımlar (unusual uses), alışılmadık dışındaki sorular (unusual questions) ve hemen fikir yürütme (just suppose) olmak üzere yedi ayrı etkinlikten oluşmaktadır. Sözel ve resim formları

birbirinden bağımsız olup yaratıcılığın farklı boyutlarını ölçmektedir (Ramey ve Piper 1974, Jaben 1986, Ömeroğlu 1986, Torrance 1988, Campus ve Perez 1989).

Bu araştırmada kullanılan Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin şekil formu ise resim oluşturma (picture construction), resim tamamlama (picture completion) ve paralel çizgiler (parallel lines) olmak üzere üç etkinlikten meydana gelmektedir. Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin şekil formuyla akıcılık (fluency), esneklik (flexibility), orijinallik (originality) ve detaylara girme (elaboration) boyutları ölçülmektedir (Torrance 1966, Ömeroğlu 1986, Heausler ve Thompson 1988).

Çocuklara test onbeş kişilik gruplar halinde uygun ortamlarda ya da sınıflarda uygulanmıştır. Çocuklar, birbirlerini etkilememeleri için, ayrı ayrı yerlere oturtulmuşlardır. Testin uygulanması yaklaşık olarak kırkbeş - elli dakika sürmektedir. Testteki açıklamalar çocuklara anlatılmakta ve yaptıkları resimlerin adlarını yazmaları istenmektedir (Torrance 1966, Ömeroğlu 1986).

Deneklere uygulanan testin değerlendirilmesi için her deneye birer tane puanlama cetveli hazırlanmakta ve bu cetvele her etkinlik başlı başına değerlendirilerek kaydedilmektedir. Etkinliklere ait puanlar toplanarak her denek için akıcılık, esneklik, orijinallik ve detaylara girme puanları saptanmaktadır.

Araştırma Sonuçları ve Tartışma

Araştırma, alt ve üst sosyo - ekonomik düzeydeki çocukların yaratıcılıklarını saptamak, çocukların yaratıcılıklarında fark olup olmadığını belirlemek ve çocukların yaratıcılığında bazı etmenlerin etkili olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Toplanan verilerin analizinde "Çift Yönlü Varyans Analizi" ile "Duncan Testi" kullanılmıştır (Düzgüneş vd 1983, Saraçbaşı vd 1986).

Tablo'larda araştırmaya alınan deneklerin alt ve üst sosyo - ekonomik düzeyden olmalarının, cinsiyetlerinin, doğum sırasının, okul öncesi dönemde ilgilenenlerin, kardeş sayısının, anne ve baba yaşı ile eğitim durumlarının, annenin çalışma durumunun ve baba mesleğinin yaratıcılıkta etkili olup olmadığı gösterilmiştir.

TABLO 1. Araştırmaya Alınan Deneklerin Yaratıcılık Boyutlarına Alt ve Üst Sosyo - Ekonomik Düzeylerin Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			
		Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	Detaylara Girme
SED	1	646.01*	1056.09**	1306.81**	23782.01**
Hata	178	44.46	19.91	122.35	447.97

**P < 0.01

SED: Sosyo-Ekonomik Düzey

Tablo 1'de alt ve üst sosyo - ekonomik düzeylerin yaratıcılık boyutları üzerine etkisinin önemli ($P < 0.01$) olduğu görülmektedir. Yapılan Duncan Testi sonucunda farklılığı üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların yaratıcılık puan ortalamalarının yarattığı saptanmıştır. Lichtenwalner ve Maxwell (1969) anaokuluna devam eden çocukların yaratıcılıklarında sosyo-ekonomik durumun etkilerini incelemiştir. Yaratıcılıkta sosyo-ekonomik durumun etkili olduğunu ve sosyo-ekonomik durum yükseldikçe yaratıcılıkta artış olduğunu ileri sürmüşlerdir.

TABLO 2. Araştırmaya Alınan Deneklerin Yaratıcılık Boyutları Üzerine Cinsiyetin ve Doğum Sırasının Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			Detaylara Girme
		Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	
Cinsiyet	1	12.27	0.00	76.05	0.09
Hata	178	48.02	25.84	129.26	0.25
D. Sırası	3	55.21	17.30	127.26	1377.04
Hata	176	47.69	25.84	128.99	564.71

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya alınan deneklerin cinsiyetlerinin ve doğum sıralarının yaratıcılık boyutları üzerine etkisinin anlamlı olmadığı ($P > 0.05$) saptanmıştır. Kız ve erkek çocuklar yaratılarında cinsel kimlik özelliklerini göstermekte ve cinsel kimliklerine uygun çizgiler, şekiller yaratsalar da bu şekiller değer açısından farklı görülmemektedir. Dialessi ve Zimmerman (1973) ile Ömeroğlu (1986) yaptıkları araştırmalarda cinsiyetin yaratıcılıkta önemli olmadığını vurgulamışlardır.

Doğum sırasının yaratıcılıkta etkili olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan araştırma sonuçlarının çelişkili olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar doğum sırasının yaratıcılığı ettilediğini ve tek, ortanca ve son çocuğun ilk doğan çocuktan daha çok yaratıcı olduğunu savunmuşlardır. Buna karşın bir başka araştırmada ise ilk doğan ve tek olan çocukların diğer çocuklardan daha yaratıcı oldukları bulunmuştur. (Lichtenwalner ve Maxwell 1969, Hurlock 1978, Jarial 1982)

TABLO 3.

Araştırmaya Alınan Deneklerle Okul Öncesi Dönemde Kimin İlgilendiğinin Yaratıcılık Boyutları Üzerine Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			Detaylara Girme
		Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	
OÖDİ	2	43.24	89.41*	179.19	3084.43**
Hata	177	47.87	24.98	128.40	550.01

* $P < 0.05$

** $P < 0.01$

OÖDİ: Okul Öncesi Dönemde İlgilenenler

Tablo 3'de deneklerle okul öncesi dönemde ilgilenenlerin yaratıcılığın detaylara girme ($P < 0.01$) ve esneklik ($P < 0.05$) boyutları üzerine etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Yapılan Duncan Testi sonucunda farklılığı anne - babanın ilgilendiği deneklerle, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden deneklerin yaratıcılığın esneklik ve detaylara girme boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının yarattığı saptanmıştır. Çocuğun eğitiminde anne - babanın ve okul öncesi eğitim kurumunun önemli olduğu araştırmadan elde edilen sonuçla bir kez daha vurgulanmaktadır.

TABLO 4. Araştırmaya Alınan Deneklerin Kardeş Sayılarının Yaratıcılık Boyutları Üzerine Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			Detaylara Girme
		Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	
KS	4	89.98	33.18	168.50	2160.14**
Hata	175	46.86	25.53	128.06	542.17

** $P < 0.01$

KS: Kardeş Sayısı

Örnekleme oluşturan deneklerin kardeş sayılarının yaratıcılık boyutlarından detaylara girme boyutu üzerine etkisinin önemli ($P < 0.01$) olduğu Tablo 4'de görülmektedir. Tek çocukların yaratıcılık boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının genellikle kardeşe sahip olan çocuklarınkinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Detaylara girme yaratıcılık boyutunda da farklılığı tek çocukların puan ortalamalarının yarattığı söylenebilir. Jarial (1982) de bir - üç kardeşe sahip olan çocukların yaratıcılık puanlarının dört - altı kardeşe sahip olan çocukların puanlarından daha yüksek olduğunu bulmuştur.

TABLO 5. Araştırmaya Alınan Deneklerin Anne - Baba Yaşlarının Yaratıcılık Boyutları Üzerine Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.

	SD	KARELER ORTALAMASI			Detaylara Girme
		Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	
Anne Yaşı	2	58.21	113.59*	127.87	3907.24**
Hata	177	47.70	24.71	128.98	540.71
Baba Yaşı	3	225.15**	81.07*	216.39	1574.35*
Hata	176	44.80	24.76	127.47	561.35

* $P < 0.05$

** $P < 0.01$

Tablo 5 incelendiğinde anne yaş gruplarının yaratıcılığın esneklik ve detaylara girme boyutları üzerine etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($P < 0.05$, $P < 0.01$). Bu yaratıcılık boyutlarına anne yaşının etkisinin hangi gruptan kaynaklandığı incelendiğinde anne yaşı

ile yaratıcılık boyutları arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Farklılığın yirmidokuz yaşından küçük annelerin çocuklarının aldıkları puan ortalamalarından ileri geldiği söylenebilir.

Araştırmaya alınan deneklerin baba yaşlarının yaratıcılığın akıcılık, esneklik ve detaylara girme boyutları üzerine etkisinin önemli ($P < 0.01$, $P < 0.05$) olduğu da Tablo 5'de verilmiştir. Elli yaşın üstünde ve yirmidokuz yaşın altındaki babaların çocukları yaratıcılık boyutlarından en düşük puanı alırlarken otuz - otuzdokuz ve kırk - kırkdokuz yaş grubundaki babaların çocuklarının ise yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Farklılığı kırk - kırkdokuz yaş grubundaki babaların çocuklarının puan ortalamalarının yarattığı söylenebilir.

Anne - babanın orta yaşta olması çocuğun yaratıcılığında etkili olmaktadır. Bu dönemde anne ve babanın çocuk eğitimi konusunda daha tecrübeli olduğu ve onlara daha esnek davrandığı bilinmektedir. Daha küçük yaşlardaki anne ve babalar kendilerine ait gereken ilgiyi göstermekte zorlanabilmektedirler (Gençtan 1981).

TABLO 6. Araştırmaya Alınan Deneklerin Anne - Baba Eğitim Durumlarının Yaratıcılık Boyutları Üzerine Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			
		Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	Detaylara Girme
AED	4	293.91**	288.20**	787.92**	9066.32**
Hata	175	42.19	19.70	113.90	384.32
BED	4	166.70**	254.40**	665.50**	6611.21**
Hata	175	45.10	20.47	116.70	440.43

** $P < 0.01$

AED: Anne Eğitim Durumu

BED: Baba Eğitim Durumu

Anne ve baba eğitim durumlarının yaratıcılık boyutları üzerine etkisinin önemli ($P < 0.01$) olduğu Tablo 6'da verilmiştir. Anne - baba eğitim durumu yükseldikçe yaratıcılığın da arttığı görülmüştür. Farklılığın lise ve yüksekokul mezunu anne ve babaların çocuklarının puan ortalamalarından kaynaklandığı saptanmıştır. Anne - baba eğitim düzeyinin yükselmesi sağlıklı aile ilişkilerinin oluşmasını sağlayabilir. Sağlıklı bir aile içinde yetişen çocukların kendilerine güvenlerinin daha fazla, çevrelerini inceleme ve araştırmalarının ise daha yoğun olduğu savunulmaktadır. Ailenin eğitim düzeyi çocuğun araştırıcılığını, yaratıcılığını ve aile - çocuk ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir (Yörükoğlu 1983, Demirsar 1985).

TABLO 7. Araştırmaya Alınan Deneklerin Annelerinin Çalışıp çalışmama Durumlarının Yaratıcılık Boyutları Üzerine Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			Detaylara Girme
		Akılcılık	Esneklik	Orijinallik	
AÇÇD	1	418.15**	348.88**	1258.54**	12256.88**
Hata	178	45.74	23.88	122.62	512.72

** P < 0.01

AÇÇD: Annenin Çalışıp Çalışmama Durumu

Tablo 7'de annenin çalışma durumunun yaratıcılık boyutlarında etkili (P < 0.01) olduğu bulunmuştur. Anneleri çalışan çocukların yaratıcılık boyutlarında aldıkları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve farklılığı bu grubun yarattığı söylenebilir.

TABLO 8. Araştırmaya Alınan Deneklerin Baba Mesleklerinin Yaratıcılık Boyutları Üzerine Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KARELER ORTALAMASI			Detaylara Girme
		Akılcılık	Esneklik	Orijinallik	
BM	4	83.88	123.22**	298.96	3597.32**
Hata	175	46.99	23.47	125.08	509.32

** P < 0.01

BM: Baba Mesleği

Örnekleme alınan deneklerin baba mesleklerinin yaratıcılığın esneklik ve detaylara girme boyutları üzerine olan etkisinin anlamlı (P < 0.01) olduğuna dair sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir. Baba meslekleri işsiz, işçi, memur, serbest ve diğer (doktor, mühendis, işletmeci v.s.) olarak gruplandırılmıştır. Özellikle işçi, memur, serbest ve diğer meslek grubundaki babaların çocuklarının puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olmadığı; (P < 0.05) görülmüştür. Babası işsiz olan çocukların puan ortalamalarıyla diğer meslek grubundaki babaların çocuklarının puan ortalamaları arasındaki farkın önemli (P < 0.01) olduğu saptanmıştır.

Öneriler

Yaratıcılık insanların hepsinde var olan, yaşamın ortaya çıkardığı sorunları yorumlamak ve çözümlmek için kullanılan bir güçtür. Çocukların yaratmaları için ilk şart onların serbest olmaları ve ellerindeki araçları çekinmeden, korkmadan kullanabilmeleridir.

Anne - baba ve eğitimciler yaratıcılığın diğer gelişim alanlarıyla ilişkisi konusunda aydınlatılmalıdır. Yaratıcılık yeteneğinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi için uygun eğitim programları hazırlanmalıdır. Eğitim programları hazırlanırken çocukların ilgileri ve yetenekleri dikkate

alınmalıdır. Yaratıcı bir okul ortamı kısıtlayıcı, otoriter ve aşırı derecede yapılandırılmış olmamalıdır. Okul yıllarında çocukların eğitimlerine gereken önemin gösterilmesi, çocukların ezbercilikten kurtarılması, çocuk merkezli programların hazırlanması, anne - baba ve eğiticinin işbirliği içinde çalışması ve eğitime okul öncesi dönemden başlanması önerilebilir.

Özet

Araştırma, alt ve üst sosyo - ekonomik düzeydeki dokuz yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi, yaratıcılıkta sosyo - ekonomik düzeyin, cinsiyetin, doğum sırasının, okul öncesi dönemde ilgilenenlerin, kardeş sayısının, anne - baba yaşının ve eğitim düzeylerinin, annenin çalışma durumunun ve baba mesleğinin etkili olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya alt sosyo - ekonomik düzeyden üç, üst sosyo - ekonomik düzeyden üç olmak üzere altı ilkokul dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen okullardan, alt ve üst sosyo - ekonomik düzeylerden ve farklı cinsiyetlerden eşit sayılarda olmak üzere toplam yüzseksen denek araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmada çocukların zihinsel seviyelerini belirleyebilmek amacıyla "Çocukdenough İnsan Çiz Zeka Testi" yaratıcılık düzeylerini saptayabilmek için "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi" ve "Genel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde Varyans Analizi" ile "Duncan Testi" kullanılmıştır. Sonuçta çocukların yaratıcılıklarında sosyo - ekonomik düzeyin, okul öncesi dönemde ilgilenenlerin, kardeş sayısının, anne - baba yaş ve eğitim düzeylerinin, annenin çalışma durumunun ve baba mesleğinin önemli olduğu, cinsiyetle, doğum sırasının önemli olmadığı bulunmuştur. Yaratıcılığı geliştirebilmek için anne - baba ve eğitimcilerin işbirliği içinde çalışmaları, erken yıllarda eğitime başlanması ve çocuk merkezli programların hazırlanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- BAYMUR, F., 1983. **Genel Psikoloji**. Beşinci Baskı, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul.
- BİNBAŞIOĞLU, C., 1982. **Eğitim Psikolojisi**. Beşinci Baskı, Binbaşıoğlu Yayınevi, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- CAMPOS, A. ve PEREZ, M.J., 1989. **High and Low Imagers and Their Scores on Creativity**. *Perceptual and Motor Skills*, 68: 403 - 406.
- DAVASLIGİL, Ü., 1989. **Yaratıcılık ve Oyun**. *Eğitim ve Bilim*, 13 (71): 24 - 32.
- DEMİRSAR, A., 1985. **Çocuk ve Anne - Baba İlişkileri**. I. Baskı, Redhouse Yayınevi, İstanbul

- DIALESSI, F. ve ZIMMERMAN, B.J., 1973. **Modelling Influences On Children's Creative Behaviour.** Journal of Educational Psychology, 65 (1): 127 - 134
- DÜZGÜNEŞ, O., KESİCİ, T. ve GÜRBÜZ, F., 1983. **İstatistik Metodları** I.A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları 0 861, Ders Kitabı: 229, Ankara.
- GENÇTAN, E., 1981. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar.** I. Basım, Maya Matbaası, Ankara.
- HAKBİLEN, N., 1979. **Okul öncesi Çocuğu ve Yaratıcılık.** Çocuk Gelişimi ve Eğitimi El Kitabı (Ed: Şule BİLİR) H.Ü. Yayınları B - 20, Ankara: 74 - 79
- HEAUSLER, N.L.ve THOMPSON, B., 1988. **Structure of The Torrance Tests Of Creative Thinking. Educational and Psychological Measurement.** 48 (2): 463 - 468.
- HURLOCK, E.B., 1978. **Child Development.** Sixth Edition, Mc Graw Hill, Kogakusha LTD, Tokyo.
- İNCESULU, A., 1987. **Okul öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Yaratıcı Faliyetler.** Pembe Bağcık Ana Baba ve Okul öncesi Çocuk Sorunları Dergisi. 2: 28 - 32.
- JABEN, T.H., 1986. **Impact of Instruction on Behavior.** Disordered and Learning Disabled Students' Creative Behavior. Psychology ins The Schools, 23 (4); 401 - 405.
- JARIAL, G.S., 1982. **Are Firstborn Children More Creative?** Psychological Reports, 51: 316.
- KOBERG, D. ve BAGNALL, J., 1981. **The All New Universal Traveler.** A. Soft - Systems Guide To: Creativity, Problem - Solving and the Precess of Reaching Goals. Printed in the United States of America.
- LICHTENWALNER, J.S. ve MAXWELL, J.W., 1969. **The Relationship of Birth Order and Socioeconomic Status To The Creativity of Preschool Children.** Child Development, 40: 1241 - 1247
- MORENO, J.L., 1982. **Şahsiyetin Yaratıcılığın Teorisi İctengelme (Spontanelty), Yaratıcılık ve İnsan Potansiyeli.** Psikolojide Yeni Çalışmalar (Çev: Nezahat ARKUN). II. Baskı, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul: 70 - 71.
- ÖMEROĞLU, E., 1986. **Anaokuluna Giden Beş - Altı Yaşındaki Kız ve Erkek Çocukların Zeka ve Yaratıcılık Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- RAMEY, C.T. ve PIPER, V., 1974. **Creativity In Open and Traditional Classrooms.** Child Development, 45: 557 - 560
- SAMURÇAY, N., 1983. **Zeka ve Yaratıcılık.** Eğitim ve Bilim, 8 (45): 4 - 12.
- SAN, İ., 1979. **Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık.** İkinci Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Tisa Matbaası, Ank.
- SAN, İ., 1985. **Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro.** Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 18 (1 - 2): 99 - 112.

- SARAÇBAŞI, O., KARAAĞAOĞLU, E. ve SAKA, O., 1986. **Basic Programlama ve İstatistiksel Yöntemler**. Ünal Ofset, Ankara.
- SUNGUR, N., 1988. **Yaratıcı Sorun Çözme Programının Etkİllİğİ**. E.Y.T. Öğrencilerine İlişkin Bir Araştırma. A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- TORRANCE, E.P., 1966. **Torrance Tests of Creative Thinking Norms - Technical Manual**. Research Edition. Personnel Press. Inc. New Jersey.
- TORRANCE, E.P., 1988. **The Nature Of Creativity As Manifest In Its Testing** (Ed: R.J. STERNBERG). The Nature of Creativity. Cambridge University Press. New York: 43 - 75.
- ULCAY, S., 1985. **Okulöncesi Kuruluşlarda Yaratıcılık**. YA - PA Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri II - III. Ya - Pa Yayınları. Doğuş Matbaası, İstanbul: 99 - 106.
- YAKICI, A., 1986. **Sanat Eğitimiinde Soyut Resmin Yeri ve Önemi** A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, A., 1983. **Değİşen Toplumda Anne ve Çocuk**. Aydın Kitabevi Yayınları, Kurtuluş Ofset Basımevi, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, A., 1989. **Çocuk Ruh Sağlığı**. Onbeşinci Baskı, Acar Matbaacılık Tesisleri, İstanbul.